

Melnychuk G.M., Gavryliv G.M., Kostiuk I.R., Kostiuk V.M., Bazalytska O.V., Sykorin U.B.

Method of Conducting Practical Seminar “Submission of the Medical History Case” at the Pediatric Stomat Department of Ivano-Frankivsk National Medical University

Summary. One of the most convincing methods of the professional medical trainings, in our opinion, engagement in scientific-practical conferences where the colleagues communicate as well as share experience and information of the latest scientific and technological achievements. We would like to suggest the management of the practical seminar „submission of the medical history case” as „vocational game” in form of a of the conference when each student will

perform as a speaker and percipient. The role of the pedagogue is to direct the conference. The submission is assessed according to the following criteria: the written report form itself, the presentation and engagement in the debates demonstrating good question and answer skills. We believe that this method in form of conference will stimulate the student to the creativity in studying of the Pediatric Stomatology and building clinical thinking.

Key words: *practical seminar, medical history case, conference, pediatric therapeutic stomatology.*

Надійшла 09.04.2012 року.

УДК: 378+37.014.3+37.014+37.014.5+37.014.3

Рейтмаєр М.Й. *, Волосянко А.Б. *, Синовєрська О.Б. *, Лазуркевич О.В. *, Вовк З.В., ** Алексєєва Ю.І.*

Інтеграція України в Європейський простір вищої освіти – основні переваги і недоліки.

Частина I: переваги

*Кафедра педіатрії (зав. каф. – д.м.н. А.Б.Волосянко)

**Кафедра педіатрії ФПО (зав. каф. – д.м.н. О.Л. Цимбаліста)
Івано-Франківського національного медичного університету

Резюме. У статті показано значення глобалізаційних процесів на освітні реформи в Україні, коротко викладені основні передумови виникнення Болонського процесу і створення європейського простору вищої освіти. У першій частині цієї публікації, на основі власного досвіду і даних літератури, висвітлено переваги та позитивні освітні тенденції, які отримала наша держава з часу підписання об’єднаних європейських угод, а в другій – проаналізовано їх реальні та потенційно можливі негативні наслідки.

Ключові слова: *глобалізація, Болонський процес, система освіти, переваги, недоліки.*

Глобалізація (в перекладі з англ. globalization – створення певного локального явища на світове) стала об’єктивною реальністю сучасного суспільного життя і впевнено охопила практично всі сфери людської діяльності. Її найчастіше ідентифікують з якісно-просторовими міждержавними процесами об’єднання і взаємозалежності. Це означає, що на даний час у світі сформувався певним чином структурований устрій міжнаціонального співіснування, який ґрунтується на основі попередньо погоджених сумісних моральних, економічно-політичних і культурних цінностей та стандартів. Основними його наслідками стали міжнародний поділ праці; вільна міграція капіталу і виробничих ресурсів; спрощений доступ до ринків збуту та природних ресурсів; уніфікація національних законодавств, економічних і технологічних процесів; стандартизація певних прав і свобод людини; зближення культур різних народів тощо [3,5].

Як видається на сьогодні, подальше поглиблення глобалізаційних процесів є абсолютно неминучим [11]. Причина цього дуже проста – значна економія ресурсів у досягненні поставленої мети і отримання за рахунок цього політичних,

економічних, національно-культурних чи якихось інших дивідендів, які, в ідеалі, повинні би бути однаково вигідними для всіх учасників договірної процесу, незалежно від їхнього суспільного устрою і економічної спроможності. На перший погляд звучить досить-таки утопічно: з одного боку, будь-який переговорний процес між державами у цьому напрямі передбачає певні поступки аж до втрати частини власної суверенності у прийнятті національних рішень, що, наприклад, зараз відбувається в країнах Євро-союзу, а з другого – існуючі світові об’єднані трансформації призводять до таких негативних тенденцій, як притік дешевої робочої сили в країни з високим економічним потенціалом, перенесення промислового виробництва до третіх країн, культурна та економічна експансія у країни зі слабкою економікою зі сторони своїх більш могутніх сусідів; часткова втрата національних традицій і самобутності тощо. Однак, попри численні недоліки сучасних інтеграційних процесів [8,12], перспектива формування цілісного, неподільного, монополярного світу виглядає досить-таки принадливо і зумовлена поки що тільки гіпотетичною можливістю формування політично-економічного консенсусу між державами та регіонами в глобальному вимірі, що автоматично означатиме зникнення або значне зниження підстав до міжнаціонального суперництва і логічно призведе до ліквідації будь-яких ризиків відкритих військових конфліктів і забезпечення самовиживання людської цивілізації як такої [10].

Важливим вектором глобалізації є освіта, яка за таких умов не тільки не залишається осторонь, а все більше і більше залучається до неї [2]. І це цілком зрозуміло: з появою нової моделі світового розвитку надважливого значення

набуває розвиток інноваційних технологій і швидкий обмін інформацією, що, безумовно, потребує відповідної підготовки кадрового потенціалу, який би володів певною системою якісно нових знань. У свою чергу, освітня глобалізація, будучи об'єктивним, але далеко неоднозначним процесом, стала предметом широкого обговорення як в суспільно-громадських, так і в академічних колах. У цьому сенсі жваві дискусії викликає підписання у 2005 р. нашою державою Болонської декларації – прихильників і противників цієї стратегії розвитку освіти є чимало з обох сторін. Їхні аргументи за і проти зосереджені в основному навколо трьох ключових питань:

-які вигоди отримала Україна від підписання цього документу?

- що вона втратила?

-які шляхи оптимізації освіти відповідно до її національних економічних та гуманітарних потреб і традицій в гармонії із запровадженням в 2010 р. Європейським простором вищої освіти (ЄПВО)?

Для кращого розуміння суті зазначеної проблеми слід, очевидно, звернутися до спонукальних чинників виникнення цього проєкту взагалі. У 1988 р., святкуючи 800-річчя Сорбонського університету (Франція), міністри освіти чотирьох великих держав Європи (Сполученого Королівства Великобританії, Німеччини, Франції та Італії) дійшли висновку про надто вже помітні внутрішньо-національні розбіжності своїх навчальних програм і пов'язану з цим їхню зовнішню сегментацію, що аж ніяк не могло сприяти не тільки більш тісним інтеграційним процесам, але і реальній конкуруючій спроможності системі підготовки науково-технічного потенціалу у США. І хоча на той час вже існувало кілька важливих об'єднаних документів (Європейська конвенція про еквівалентність дипломів; Європейська конвенція про еквівалентність термінів університетської освіти і Європейська конвенція про академічне визнання університетських кваліфікацій), 19 червня 1999 р. в найстарішому на континенті університеті, що знаходиться в італійській Болоньї, керівники міністерств освіти 29 держав підписали єдину декларацію, в якій і було зазначено принципи майбутньої всеосяжної освітньої реформи, і пропонувалося:

➤створити єдину систему залікових одиниць трудомісткості навчання, як засобу підтримки мобільності студентів (система ECTS);

➤розробити систему зрозумілих і порівнювальних наукових ступенів;

➤впровадити систему вищої освіти, засновану на двох освітніх рівнях (бакалавр, магістр);

➤опрацювати реальні механізми стосовно підтримки мобільності студентів, викладачів, наукових пошуковців і адміністративного персоналу;

➤розвивати європейське освітнє співробітництво щодо створення гарантій його якості і розробки виміру її критеріїв;

➤створити засади щодо побудови ЄПВО не пізніше 2010 р [13].

Іншими словами, метою і змістом нововведень було намагання впровадити в Європі більш порівнювану, сумісну і послідовну систему вищої освіти. З самого початку Болонський процес мав зміцнити привабливість і конкурентоспроможність європейської вищої освіти та сприяти мобільності студентів та їхнє наступне працевлаштування за рахунок впровадження єдиної освітньої системи на базі бакалаврату і аспірантури з легкою ідентифікацією пройдених навчальних програм і здобутих наукових ступенів.

Слід зазначити, що певну недосконалість цієї дійсно глобальної реформи її учасники розуміли вже тоді. У всіх подальших ком'юніке-конференцій міністрів європейських делегацій, що відбувалися кожні два роки, чітко простежуються намагання якимось чином вдосконалити цей нелегкий і не для всіх членів Болонського процесу однаково прийнятний шлях освітніх новацій. Очевидно, що саме тому договір з самого початку не носив абсолютно ніяких юридичних норм чи наслідків від його недотримання: всі його члени приєдналися чи в подальшому приєднувалися до нього цілком добровільно і в повному розумінні цього слова тільки декларували свої наміри. Втім, незважаючи на майже постійні корегування напрямків та засобів досягнення поставленої мети, в березні 2010 року (Будапешт-Відень) все ж таки було остаточно проголошено факт побудови ЄПВО. Основними пріоритетами його розвитку на період до 2012 р. було визнано:

➤соціальний аспект;

➤безперервне навчання;

➤можливість працевлаштування;

➤особистісно-орієнтоване навчання;

➤освіта, дослідження та інновації;

➤мобільність;

➤збір даних;

➤прозорість механізмів;

➤фінансування.

Тепер, після запуску ЄПВО, Болонський процес прямує до своєї нової фази, кінцевою метою якої має стати остаточно нівелювання все ще існуючих розбіжностей їхніх національних освітніх систем, а наступні кроки його розвитку будуть визначені на конференції, що відбудеться вже цього року у Бухаресті 26-27 квітня.

Задекларований нашою державою європейський вектор її інтеграційних прагнень цілком закономірно вимагає і від неї цілеспрямованих організаційних змін національної освітньої системи відповідно до зазначених вимог ЄПВО. Безперечно, цей процес є доволі складним і, очевидно, ще потребуватиме прийняття доволі значних і не надто популярних для теперішніх наших уявлень рішень. Однак, залишатися осторожними сучасних стратегічних напрямків розвитку людської цивілізації може виявитися ще більш неприйнятним. Зрештою, попри всі негаразди, завдяки приєднанню України до Болонських реформ, вже зараз можна спостерігати деякі позитивні факти і тенденції. Насамперед, до однозначних плюсів, на наш погляд, слід віднести запровадження зовнішнього тестування при вступі до вищих навчальних закладів (ВНЗ), як це прийнято в багатьох європейських країнах (Великобританії, Англії, Нідерландах, Франції, Італії, Польщі, Австралії, Болгарії та ін.). Такий підхід започаткували також і кілька країн колишнього СРСР, зокрема Російська Федерація, Литва, Грузія, Киргизстан, Узбекистан, Азербайджан. По великому рахунку, в світі не визнають підсумкову атестацію чи оцінку знань тими людьми, які їх дають, так як в цих випадках часто не можна уникнути суб'єктивно-упередженого, або, що ще гірше, так чи інакше суб'єктивно-мотивованого впливу зі сторони зацікавлених осіб. За умов проживання в країні з високим рівнем корупції та країні, яка ще стоїть на шляху справді демократичних перетворень, перехід на незалежне оцінювання рівня знань базових шкільних дисциплін дає шанс на справедливий вступ до вищих навчальних закладів (ВНЗ) дійсно обдарованої та здібної до навчання частини нашої молоді, не прирікаючи її, меншою мірою, на сіру бездіяльність. При цьому вдається уникнути таких раніше важливих і часто вирішальних для успішного вступу до ВНЗ факторів, як безпосереднє місце проживання абітурієнтів

та матеріальний статок їхніх батьків. Більше того, безпосереднє опитування самих учасників такого тестування у 2010 р., яке проводилося в межах проекту «Кампанія з підтримки зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) в Україні і рекомендації щодо його поліпшення», досить несподівано, як для авторів цієї статті, визнало й іншу його істотну перевагу: підвищення ефективності відбору майбутніх студентів позитивно впливатиме на загальний розвиток системи вищої освіти взагалі [4]. Останнє видається дуже відрадним: всупереч певному скептицизму стосовно стану моральності і свідомості сучасної молоді, випускники шкіл зуміли належним чином продемонструвати своє розуміння майбутньої відповідальності перед суспільством і зацікавленість у його всебічному розвитку.

Всяляке оптимізм і динаміка загального ставлення населення до цієї новації. На прес-конференції під назвою «Вступ до вищих навчальних закладів за результатами зовнішнього незалежного оцінювання в оцінках громадської думки» (Київ, 7 жовтня 2011 р.) було оприлюднено результати чергового опитування за загальнонаціональною квотною вибіркою, яке відбулося вже у 2011 р. Їхні результати виявилися наступними: впроваджена у 2008 р. система вступу до вищих начальних закладів ЗНО підтримується переважно більшістю населення України, причому ця підтримка з роками зростає: у грудні 2008 року її підтримували 42% населення (не підтримували 34%), у березні 2011 році – 46% (не підтримували 30%), а у вересні 2011 р. – вже 50% (не підтримували 27%). У «цільовій» групі – тих, чії діти, діти рідних та близьких чи вони самі вступали до ВНЗ за результатами ЗНО, тобто безпосередньо стикалися з системою вступу за ЗНО – підтримка істотно вища: підтримують вступ за ЗНО 64% (у березні – 55%), не підтримували 22% (у березні – 30%). Лише 26% населення вважало більш об'єктивною колишню систему вступу до ВНЗ за результатами іспитів, як вони проводили самі (у березні їх було 29%) [1].

Втім, що чекати найуспішнішу освітянську реформу в подальшому сказати важко. Повернення до врахування при вступі до ВНЗ розрахункового середнього балу атестату про закінчення середньої освіти та повторне розгортання підготовчих курсів при інститутах та університетах до вступу в них знову відкриває нові потенційні можливості до здійснення певних корупційних дій, що принципово може нівелювати переважно схвальні результати ще так нещодавно введеного ЗНО. І якщо перше ще можна зрозуміти намаганням перешкодити однобокості вивчення шкільної програми (зазвичай майбутні абітурієнти звертають максимальну увагу на профільюючі для ВНЗ вступні дисципліни), то друге видається не зовсім прозорим і однозначним.

Ще одним вагомим позитивним моментом приєднання України до Болонської декларації, який чомусь часто замовчується, є відчутний притік до її ВНЗ іноземних студентів. Це стало можливим за рахунок імплементації, зрозумілої для всієї Європи єдиної системи залікових одиниць трудомісткості навчання – European Credit Transfer System (ECTS), яка стала засобом підтримки мобільності студентів. У нас вона відома як кредитно-модульна система організації навчального процесу – КМСОНП (наказ МОН України від 23.01.2004 р. №48). І хоча наша держава не відноситься до країн з надто високоякісною освітньою системою (за даними звіту глобального індексу конкурентоспроможності в 2011-2012 роках з коефіцієнтом 3,8 вона перебуває лише на 62-му місці серед 142 країн, а за ступенем підготовки кадрів з коефіцієнтом 3,3 – тільки на 117-му після Мадагаскару та Кабо-Верде! [9], саме запровадження рейтингової буквенної

системи оцінювання студентів та відносна дешевизна навчання значно посприяли зростанню привабливості здобуття освіти в Україні та, тим самим, забезпечили помітне зростання бюджету ВНЗ, що, зрештою, за наших фінансових умов має цілком нагальне прагматичне значення. Ще однією істотною причиною бажання вчитися в нашій країні, за даними того ж джерела, є якість подання математичних та природничих наук: за цим показником Україна посідає 36 місце (коефіцієнт 4,6), знаходячись на одному рівні з Австрією та Ірландією і випереджаючи при цьому такі відомі держави як США, Російську Федерацію, Німеччину, Італію, Іспанію, Португалію та багато інших, більш соціально-спрямованих і економічно розвинутих країн світу.

Інші переваги вступу України до Болонського процесу, а звідси і до ЄПВО, наразі виглядають досить таки гіпотетично, проте все ж таки дають можливість з певною долею оптимізму дивитись у майбутнє. Умовою їх повного здійснення може стати тільки реальне членство в Євросоюзі. По-перше, згідно задекларованим реформаторським планам, уніфікація освіти дозволить здобувати освіту в інших європейських країнах, а після її закінчення вільно у них мігрувати, пропонуючи свої послуги тамтешнім роботодавцям. Зважаючи на значно вищу матеріальну винагороду в європейських країнах, опосередковано цей фактор міг би стати, з одного боку, могутнім рушієм до дійсно свідомо-якісного навчання молоді починаючи ще зі шкільної парти, а з другого – сприяв би підвищенню мотивації національних виробників до реальної модернізації власних підприємств, що дасть можливість за рахунок підвищення продуктивності праці та збільшення прибутків гідно оплачувати роботу своїх освічених і кваліфікованих працівників, таким чином утримуючи їх від бажання мігрувати в інші країни. І перше, і друге (з певними застереженнями) є позитивним для нашої держави, адже щонайменше в середній чи довгостроковій перспективі це неодмінно повинно призвести до поліпшення якості всіх сфер нашого соціально-економічного буття.

По-друге, ЄПВО, на відміну від декларованої в Болоньї дворівневої вищої освіти, передбачає створення трьохрівневої: бакалавра, магістра і доктора, що стало можливим з трохи пізнішим введеним принципом безперервного навчання. Основною його перевагою стала можливість оперативного змінювати напрямок своєї підготовки (після закінчення певного рівня) залежно від власних уподобань чи потреб суспільства, не втрачаючи при цьому отримане оціночне ранжування з вивчених раніше предметів. Важливим є те, що останнє залишається в силі навіть при зміні місця свого подальшого навчання. На наш погляд, це дуже прогресивна новація: не так уже й рідко в повсякденному житті доводиться спілкуватися з молодими людьми, які розчарувалися в обраній ними (батьками?) майбутній професійній діяльності. В наших умовах лише незначна частина студентів пробує реалізувати себе в інших ВНЗ, починаючи практично все з самого початку. Зрозуміло, що дозволити таке можуть далеко не всі: переважна їх частина все ж таки продовжує освоювати нелюбу їм спеціальність на догоду знову ж таки ментальності батьків чи їхній матеріальній забезпеченості, що суттєвим чином позначається на рівні оволодіння фаховими знаннями. Враховуючи отримані перспективи єдиної системи залікових одиниць, мобільності і безперервності освіти, ця проблема перед студентами українських ВНЗ вже не стоїть так гостро, що, в якутності, з одного боку, дозволить їм якнайкраще і якнайоптимальніше підготуватися до свого самостійного професійного життя, а з другого – відчутно знизити витрати суспільства на підготовку своїх кваліфікованих кадрів будь-

якого рівня і будь-якої сфери власного буття.

Звісно, східно- і західноєвропейська моделі навчання поки що значно відрізняються між собою. Їхнє зближення в майбутньому повинно стати могутнім стимулюючим фактором до реальної рейтингової конкуренції в якості надання освітніх послуг як всередині країни, так і за її межами [7]. Очевидно, що одна з вагомих причин нашого ґрунтового відставання в науковій сфері зумовлена все ж таки не національним людським фактором, а способом системного підходу до неї з боку держави. На це вказує, наприклад, відсутність представників нашої держави серед лауреатів Нобелівської премії, хоча вчених-вихідців з України чи з українським корінням, які жили або живуть за кордоном сьогодні і удостоєні цієї високої нагороди, є чимало [6]. Виходом з такої ситуації може стати тільки вдумлива, аналітична реформація вітчизняної вищої освіти з оглядом на найкращі європейські та світові зразки, що, власне, сьогодні з величезними труднощами і перешкодами нарешті потрохи починає здійснюватися.

Література

1. Вступ до вищих навчальних закладів за результатами зовнішнього незалежного оцінювання в оцінках громадської думки // Прес-конференція. 7 жовтня 2011 р. м. Київ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dif.org.ua/ua/press/sifijjfkkmk>
2. Гаєвська Л.А. Глобалізація і проблеми освіти // Восьма Міжнародна науково-практична інтернет-конференція “Сучасна наука в мережі інтернет” <http://intkonf.org/kandpednauk-gaevskala-globalizatsiya-i-problemi-osviti/>
3. Диев В.С. Многомерный вектор глобализации: начало и

основные компоненты // Философия образования. – 2005. – № 1. – С.15-21.

4. ЗНО як неоднозначне явище в сучасній українській освіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.interclass.kiev.ua/mainpage/interesting/eit_2/
5. Клайн Л. Глобалізація: вызов національним економікам // Проблемы теории и практики управления. – 1998. – № 6. – С.44-49.
6. Нобелівські лауреати – вихідці з України. Матеріали з Вікіпедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Нобелівські_лауреати
7. Садлак Я. Університетські рейтинги та їхній вплив на якість вищої освіти // Дзеркало тижня. – 2008. – №16.
8. Bad Effects of Globalization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buzzle.com/articles/bad-effects-of-globalization.html>
9. Global Competitiveness Report 2011-2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-2011-2012/>
10. Heule B. Globalization, Trade Is Good for Keeping Peace // San Diego Business Journal. – 2008. – Vol. 29. – P. 35.
11. Is Continued Globalization of the World Economy Inevitable? // International Economy. – 2004. – Vol. 18. – P. 68.
12. Mourdoukoutas P. The good, the bad, and the ugly side of globalization [Електронний ресурс]. – [Режим доступу: <http://www.forbes.com/sites/panosmourdoukoutas/2011/09/10/the-good-the-bad-nd-the-ugly-side-of-globalization/>]
13. The Bologna Declaration of 19 June 1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/bologna_declaration.pdf

Надійшла 19.03.2012 року.

УДК: 371.315+378.147+616.1

Середюк Н.М., Налужна Т.В., Галюк Н.М., Середюк В.Н., Нестерак Р.В., Ванджюра І.Ю., Ванджюра Я.Л.

Оптимізація процесу вивчення дисципліни «Внутрішня медицина» в умовах кредитно-модульної системи

Кафедра внутрішньої медицини №2 (зав. каф. – проф. Н.М.Середюк)
ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

Резюме. У статті викладено актуальні питання викладання внутрішньої медицини у вищому навчальному закладі на сучасному етапі. Наведені нові методики підвищення ефективності викладання даної дисципліни, які спрямовані на покращення підготовки студентів - випускників. В навчальний процес впроваджено нові принципи кредитно-модульної системи, які розроблені відповідно до стандартів переходу медичної освіти у вищих навчальних закладах України на засадах кредитно-модульної системи. Уведено в методику виконання знань та вмінь студентів, принципів доказової медицини, що суттєво підвищує професійну орієнтацію студентів.

Ключові слова: кредитно-модульна система, навчальний процес, оцінювання знань.

Постановка проблеми і аналіз останніх досліджень. Будь-яке реформування – складний і болісний процес. Ра-

зом з тим, реформування медичної освіти відповідно до вимог Болонського процесу реально – єдиний шлях нашої держави, щоб надавати кожному громадянину сучасну медичну допомогу, а для студентів – здобути медичну освіту світового рівня, стати конкурентноспроможним фахівцем та мати можливість вибору праці у будь-якій європейській країні [5].

Основним напрямком розвитку освіти в Україні є її інтеграція в Європейський освітній простір, впровадження кредитних технологій на базі Європейської системи трансферу кредитів, стимулювання мобільності й створення умов для працевлаштування випускників на європейському рівні [1, 2, 3, 5].

Відповідно до чинних державних стандартів вищої медичної освіти головною метою навчання студентів у вищих